1318 (2021-2022) – Nr. 1
ingediend op 3 juni 2022 (2021-2022)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid
uitgebracht door Sofie Joosen

over het stikstofakkoord

verzendcode: LAN

Vlaams Parlement

Samenstelling van de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid:

Voorzitter: Bart Dochy.

Vaste leden:
Arnout Coel, Cathy Coudyser, Karolien Grosemans, Sofie Joosen, Joris Nachtergaele;
Leo Pieters, Stefaan Sintobin, Frieda Verougstraete-Deschacht;
Bart Dochy, Joke Schauvliege;
Emmily Talpe, Bart Van Hulle;
Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen;
Ludwig Vandenhove.

Plaatsvervangers:
Allessia Claes, Maaike De Vreese, Bert Maertens, Nadia Sminate, Tine van der Vloet;
Roosmarijn Beckers, Els Sterckx, Suzy Wouters;
Jo Brouns, Tinne Rombouts;
Tom Ongena, Bart Tommelein;
Jeremie Vaneeckhout;
Maxim Veys.

INHOUD

I. Toelichting door Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw 4
1. Flankerend beleid en begeleiding 4
2. Opkoopregeling varkens/afbouw varkenssector 5
3. Budget 6
4. Generieke reducties 6
5. Gebiedsgerichte maatregelen 8
6. Socio-economische impact 8
7. Vergunningen 8
8. Rode/oranje bedrijven/NER's 9
9. Tot slot 9
II. Bespreking 10
1. Joris Nachtergaele 10
2. Joke Schauvliege 10
3. Ludwig Vandenhove 10
4. Chris Steenwegen 11
5. Steven Coenegrachts 12
6. Leo Pieters 13
7. Jo Brouns 13
8. Tinne Rombouts 14
9. Arnout Coel 16
10. Bart Dochy 16
11. Minister Hilde Crevits 17
12. Chris Steenwegen 19
13. Minister Hilde Crevits 19
Gebruikte afkortingen 21
Bijlage: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be

Op 9 maart 2022 werd in de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid een hybride gedachtewisseling gehouden met Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het stikstofakkoord van de Vlaamse Regering. Verslaggever was Sofie Joosen.

Naar aanleiding van deze gedachtewisseling konden de leden vooraf schriftelijk vragen indienen. Deze zijn als bijlage opgenomen op de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Toelichting door Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw

Twee weken geleden kwam het stikstofakkoord al aan bod tijdens een uitgebreid actualiteitsdebat in een extra plenaire vergadering op donderdag 24 februari. De gedachtewisseling vandaag geeft de minister de gelegenheid om dieper in te gaan op een aantal elementen die specifiek voor de landbouwsector van belang zijn. Ze zal niet herhalen wat al in het actualiteitsdebat aan bod gekomen is. Wel zal de minister ingaan op de vragen die de leden schriftelijk gesteld hebben en die tot haar bevoegdheid behoren. Veel van de gestelde vragen behoren echter tot de bevoegdheid van minister Zuhal Demir. Zij zal deze vragen beantwoorden op de gedachtewisseling van 27 april 2022.

1. Flankerend beleid en begeleiding

Het dossier wordt nu klaargemaakt om het openbaar onderzoek te laten starten. Een bijkomende gedachtewisseling in april komt dus goed uit, aldus de minister.

Het is essentieel om snel met de betrokken rode bedrijven in overleg te gaan om het traject tot stopzetting voor te bereiden en uit te werken. Stopzetting betekent dat het bedrijf minimaal stopt met de dierlijke emissies. De VLM, die onder de bevoegdheid van minister Zuhal Demir valt, bereidt dit voor. Vermits die bedrijven behandeld zullen worden volgens de principes van de inrichtingsnota rode bedrijven – met uitzondering van de bedrijfsverplaatsing –, zijn de mogelijke opties gekend. Het komt erop aan om te bekijken welke optie het beste past bij elk bedrijf. Dat moet individueel en snel gebeuren.

Voor de donkeroranje bedrijven ligt het iets moeilijker om nu al de mogelijke opties te bespreken, vermits dit een vrijwillige regeling betreft voor de bedrijven met een impactscore boven 20 procent. Die regeling zal opengesteld worden in 2023. Ook hier zal de administratie vanuit een socio-economische invalshoek de nodige ondersteuning bieden om de aangemelde bedrijven zo goed als mogelijk te begeleiden bij de keuze voor een bepaalde optie.

Het Departement Landbouw zal bovendien blijven inzetten op maatregelen die voorzien in begeleiding en advies. Het departement zal daarnaast ook inzetten op het introduceren van projectinnovatie via demoprojecten en de projecten rond innovatieve partnerschappen, onder meer via het GLB.

Bedrijven die getroffen worden, zullen specifiek op maat van hun bedrijf of generiek kunnen intekenen op begeleiding en/of ondersteuning. Daarvoor worden in de toekomst budgetten uitgetrokken.

Omdat in dit proces geen tijd verloren mag gaan, heeft de administratie al een transitiemanager aangesteld, met name Riccy Focke. Riccy Focke is sinds 2007, als vroegere directeur van Boeren op een Kruispunt, intensief bezig met de

begeleiding van bedrijven in moeilijkheden. Vanuit deze functie is hij bekend met de vele uiteenlopende aspecten waar de bedrijfsleiders mee te maken hebben. Zijn ervaring kan de komende twee jaar ingezet worden voor de gehele sector. De transitiemanager wordt bijgestaan door een team van vier medewerkers die mee het terrein zullen opgaan. Daarnaast zullen andere organisaties en ook de landcommissie van de VLM een belangrijke rol spelen. In die landcommissie – waarin ook de administratie zetelt – moeten alle dossiers van de rode en oranje bedrijven passeren. Er wordt, zoals voor de VLM, zeker ook in extra medewerkers voorzien om volop daarop te kunnen inzetten. De minister en de administratie hebben dus werk gemaakt van de aankondiging tijdens het actualiteitsdebat twee weken geleden dat er extra mensen aangeworven zouden worden.

Deze inspanning komt bovenop de werking van het departement zelf dat reeds in het verleden sterk heeft ingezet op communicatie en ondersteuning van innovatie in de sector. Het departement zal ook de bedrijven die niet stoppen blijven ondersteunen in het nemen van maatregelen om de ammoniakuitstoot te verminderen.

De rol van Boeren op een Kruispunt als aanspreekpunt voor boeren in nood verandert niet, maar wordt wel versterkt. De hulpvraag nam de afgelopen maanden immers toe en zal waarschijnlijk nog verder toenemen. Vanzelfsprekend zullen met hen afspraken gemaakt worden over goede samenwerking.

2. Opkoopregeling varkens/afbouw varkenssector

Wat de opkoopregeling voor varkens betreft, hebben de landbouworganisaties enkele weken geleden een omvattend actieplan voorgesteld waarvan een dergelijke regeling deel uitmaakt.

De minister blijft op het Europese niveau sterk ijveren voor een gecoördineerde aanpak van de situatie in de varkenssector. Het licht herstel van de prijzen mag bijvoorbeeld niet leiden tot ongebreidelde groei in andere lidstaten. Anders heeft de krimp op Vlaams niveau helemaal geen markteffect. Om markttechnische redenen heeft zo'n krimp enkel effect als ze breder – zowel geografisch, als over de hele keten – gecoördineerd wordt.

Ongetwijfeld zullen de landbouworganisaties hun leden-varkenshouders informeren over de mogelijkheden en voorwaarden die verbonden zijn aan de specifieke vrijwillige opkoopregeling voor de varkens. Deze uitkoopregeling werkt met een bedrag per varkensplaats die uit productie gehaald wordt. Dit is een bedrag dat varieert tussen 900 euro voor zeugen en 154 euro voor vleesvarkens. De regeling bevat ook een optie waarbij er een sloopvergoeding gegeven wordt van 40 euro per m². In sommige gevallen is het nuttiger om de varkensstallen ineens af te breken. Referentieparameters die gebruikt werden om de eenheidsbedragen vast te stellen komen zowel uit regelingen in het buitenland als opkoopregelingen in Vlaanderen, maar ook actuele saldoverschillen en investeringsverhoudingen tussen bijvoorbeeld zeugenplaatsen en vleesvarkensplaatsen hebben hierop een impact. De prioritering bij de selectie gebeurt op basis van de impactscores van de bedrijven. De Vlaamse overheid richt zich op bedrijven met een impactscore groter dan 0,5 procent.

Volgens de cijfers die Vlaams minister van Omgeving Zuhal Demir ter beschikking gesteld heeft van de Vlaamse Regering, zouden een negenhonderdtal bedrijven met varkens in deze scope vallen. De steun is vrijwillig. De vraag hoeveel van deze varkenshouders de steun zullen ontvangen, kan minister Hilde Crevits op dit moment niet beantwoorden.

Het effect hangt ook af van de mate waarin bedrijven instappen in deze regeling. De achtergronddepositie van stikstof zal daardoor alvast teruggedrongen worden

en aangezien er een prioriteit gegeven wordt aan de bedrijven met een hogere impactscore, levert deze maatregel ook natuurrendement op.

Voor de doelstelling van 30 procent afbouw van de varkenssector wordt er, zoals in alle onderdelen van de conceptnota PAS, gekeken naar het referentiejaar 2015. Het aantal varkens lag in 2021 al 6,2 procent lager dan in 2015. De 30 procent is een doelstelling, geen verplichte reductie, omdat alle bedrijven kansen krijgen om in te stappen in een regeling. Het is een keuze waarop bedrijven al dan niet kunnen ingaan.

Wat betreft de doorvertaling van deze opkoopregeling in de generieke reductiedoelstelling, is de generieke doelstelling een stalspecifieke doelstelling. Het is dus niet eenvoudig om een generieke daling van de achtergronddepositie om te rekenen. Wel kan een snelle daling van de landbouwemissies, bijvoorbeeld door een reductie van de varkensstapel, ervoor zorgen dat er in 2025 terug perspectief komt op een soepeler vergunningenkader in de veehouderij.

3. Budget

Er is in totaal een budget van 3,649 miljard euro voorzien, waarvan een provisie van 326 miljoen euro tot en met 2024. Daarnaast worden reguliere middelen ingezet vanuit Landbouw, onder meer 25 miljoen euro per jaar via het GLB en ook minister Zuhal Demir zal reguliere middelen inzetten. Er wordt in totaal 200 miljoen euro voorzien voor de stopzettingsregeling voor de varkens. Er wordt deze zittingsperiode 30 miljoen euro voorzien voor de rode bedrijven en 60 miljoen euro voor de donkeroranje bedrijven met een impactscore groter dan 20 procent.

De middelen voor innovatie zullen ingezet worden voor het stimuleren van innovatieve investeringen op de betrokken bedrijven. Het gaat zowel om technologische innovatie, maar ook om innovatie op het vlak van verdienmodellen en bedrijfsmanagement. Op die vlakken kunnen ook nog stappen vooruit gezet worden.

4. Generieke reducties

Vandaag zit 91 procent van de leghennen, 52 procent van de vleeskippen, 30 procent van de vleesvarkens en bijna de helft van de zeugen in AEA-stallen. Landbouwers zullen zelf een keuze kunnen maken om de generieke emissiereducties die van toepassing zijn op hun bedrijf te realiseren. De technieken moeten evenwel erkend zijn door een wetenschappelijk comité. Deze erkende maatregelen worden opgenomen op de zogenaamde PAS-lijst. Die lijst bestaat niet alleen uit stal-, maar ook uit voeder- en managementtechnieken. De stalsystemen uit de lijst van de ammoniakemissiearme systemen voldoen ook aan de voorwaarden van de PAS-lijst.

De PAS-lijst is dynamisch. Maatregelen konden worden toegevoegd na een doorlichting door een administratief team en een wetenschappelijk college. Ook in de toekomst zal op een gelijksoortige manier gewerkt worden. De wetenschappelijke commissie wordt daarvoor opnieuw samengesteld en gereactiveerd.

Daarnaast zijn monitoring en borging een belangrijk onderdeel van het pakket. In het luchtbeleidsplan was bijvoorbeeld al opgenomen dat luchtwassers zullen worden voorzien van een elektronisch monitoringsysteem. Goedwerkende en goed gedimensioneerde luchtwassers die zorgvuldig opgevolgd worden, kunnen een verwijderingsrendement van 95 procent halen.

De boeren zullen zelf kunnen kiezen op welke manier zij de vooropgestelde reductie willen behalen. Dat kan door te kiezen voor bepaalde technieken, het verminderen van dieren of de combinatie van beide. Emissiearme stalsystemen zullen wel een belangrijk instrument zijn in die omslag. Maar het is dus niet zo dat een boer

verplicht wordt om bijvoorbeeld een luchtwasser te installeren. De boeren weten zelf het beste welke maatregelen zij op maat van hun bedrijf kunnen nemen. De minister ontkent dat daarmee schaalvergroting in de hand wordt gewerkt. Sommige boeren zullen er misschien bewust voor kiezen om een andere omslag te maken en in te zetten op een ander verdienmodel.

Boeren die een investering in emissiereductie niet meer zien zitten, hebben de mogelijkheid om een tijdelijke vergunning aan te vragen tot 2030. Specifiek voor de varkenssector wordt ook voorzien in een aparte vrijwillige stopzettersregeling voor die varkenshouders die hun activiteiten willen beëindigen.

Voor rundveestallen zijn er geen erkende AEA-systemen. Maar er zijn wel andere erkende technieken op de PAS-lijst. Voor melkvee bijvoorbeeld zijn er bepaalde emissiearme vloersystemen. Voor vleesveehouders is beweiding tot nu toe de erkende maatregel. Voor mestkalveren gaat het om luchtwassers.

Maar zoals de minister al aangaf, de PAS-lijst is een dynamische lijst. Het is nu van belang dat de wetenschappelijke commissie terug wordt gereactiveerd, zodat ook nieuwe innovatieve technieken hun weg kunnen vinden naar concrete toepassing in de bedrijven.

De evaluatie op basis van de cijfers van 2026 zal gebeuren met de gerealiseerde emissiereducties op sectorniveau. De rundveesector moet dan halfweg zijn. Als dat niet het geval is, worden er op dat ogenblik bijkomende maatregelen genomen. Ook moeten melkveehouders en vleesveehouders tegen dan een maatregel nemen met een reductierendement van minstens 5 procent op bedrijfsniveau. Afhankelijk van de maatregel waar de boer voor kiest, zal hij dat op een andere manier kunnen aantonen.

Voor varkens en pluimvee is er beslist dat bestaande bedrijven die dieren houden in niet-AEA-stallen een reductie op stalniveau moeten realiseren. Het gaat daarbij per definitie om stallen die al een zekere leeftijd hebben. Sinds 2004 is het voor de sectoren varkens en pluimvee verplicht om bij nieuwbouw een stalsysteem te kiezen dat voorkomt op de lijst van ammoniakemissiearme stalsystemen. Voor bepaalde pluimveestallen geldt die verplichting pas vanaf 2011.

Vergistingsinstallaties zijn nu nog geen erkende techniek. Er is dus nog verder onderzoek nodig om na te gaan op welke manier ook dergelijke technieken kunnen bijdragen tot de vermindering van de stikstofuitstoot. Maar als blijkt dat ook dit een waardevolle oplossing is, dan moet dat zeker ook gestimuleerd kunnen worden.

De mogelijkheid om een vergunning aan te vragen tot 2030 geldt niet alleen voor de pluimveesector, maar ook voor de varkensboeren. Deze mogelijkheid staat open voor elk bedrijf dat zijn emissies moet reduceren.

Het doel van het huidige akkoord is net om bedrijven die toekomstgericht willen exploiteren, die kans te geven. De investering is tweeledig: enerzijds zorgen voor robuuste en weerbare landbouwbedrijven en tegelijk investeren in natuurherstel. Het is op die manier dat de Vlaamse overheid de landbouwers nog toekomstperspectief geeft. Met de PAS wordt daarbij ingezet op de vermindering van stikstofemissies en van de neerslag van stikstofverbindingen uit de lucht. De eutrofiëring en verzuring via het water wordt aangepakt via het MAP en dus het Mestdecreet. Ook in het GLB zitten een heel aantal hefbomen die ingezet zullen worden, zoals het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds, de mogelijkheden inzake advisering en begeleiding, de beheersovereenkomsten van de VLM en de perceelsgebonden ecoregelingen en agromilieumaatregelen.

5. Gebiedsgerichte maatregelen

Voor het Turnhouts Vennengebied is een intendant, Piet Vanthemsche, aangesteld. Hoe het proces lokaal concreet zal verlopen, is door de intendant zelf te bepalen. De intendant krijgt de opdracht om binnen de twee jaar een ontwikkelingsplan op te maken. Hij krijgt daarvoor de nodige administratieve alsook technisch-wetenschappelijke ondersteuning. De intendant krijgt ook voor het uitvoeren van de opdracht toegang tot de flankerende maatregelen.

Wat de nulbemesting in SBZ-H, groene bestemming en VEN, natuurgebied en bosbestemming betreft, is de impact voor de landbouwers divers en hangt dit in eerste instantie af van het procentuele aandeel van de percelen dat op 2 GVE komt ten opzichte van het totale bedrijfsareaal. Bedrijven die zwaar geïmpacteerd zijn (meer dan 20 procent van het bedrijfsareaal) krijgen toegang tot het flankerend beleid voor donkeroranje bedrijven. Huiskavels worden vrijgesteld.

De percelen kunnen begraasd worden à rato van 2 GVE/jaar/ha, wat overeenkomt met 170 kg stikstof/ha (de norm van dierlijke mest conform de Nitraatrichtlijn) en 60 kg fosfaat/ha. Rundveebedrijven kunnen dus begrazing blijven toepassen. Weliswaar kan er geen derogatie toegepast worden op 2 GVE-percelen. Sommige akkerbouwteelten kunnen niet meer verbouwd worden vermits er enkel begraasd kan worden. Op 2 GVE-percelen mag geen mest opgebracht worden, behalve via begrazing. Als de landbouwer dit niet kan compenseren op zijn andere percelen, moet hij oplossingen zoeken bij andere landbouwers, gebruikmakend van de transportregeling of moet de mest naar een mestverwerkingsinstallatie. Er wordt een flankerend beleid uitgewerkt voor bedrijven die getroffen worden.

6. Socio-economische impact

In het kader van de PAS-besprekingen werden verschillende analyses naar voren gebracht, vanuit verschillende invalshoeken. Er werd een kosteneffectiviteitsstudie opgemaakt door VITO en een systeemanalyse door ILVO, beide op vraag van minister Zuhal Demir. Daarnaast hebben sectorfederaties zoals de vleesverwerkende federatie, de veevoederfederatie en de zuivelindustrie cijfers aangeleverd inzake hun economisch belang en tewerkstelling. Ook heeft de administratie van de minister op basis van het Landbouwrapport, de VLIF-databank en zijn eigen bedrijfseconomische data input geleverd. Wat de exacte impact zal zijn, zal finaal afhangen van de individuele keuzes die de bedrijven maken. De middelen voor het flankerend beleid zijn onder meer bedoeld om de terugverdientijd van de noodzakelijke investeringen in te korten en zo de socio-economische impact te milderen.

De afbouw van de varkenssector zal inderdaad ook een impact hebben op de toeleveranciers en afnemers. Dat wordt opgevolgd binnen de brancheorganisatie Pork.be, waar onder meer FEBEV en BFA deel van uitmaken.

7. Vergunningen

Wat de verdere procedure betreft, is het zo dat de conceptnota nu wordt opgenomen in het plan-MER met de verschillende scenario's, dat aan een openbaar onderzoek wordt onderworpen. Na afloop van dit openbaar onderzoek kan een definitieve beslissing genomen worden en de verdere uitrol in regelgeving gefinaliseerd worden. Voor meer details verwijst de minister naar minister Zuhal Demir. Voor de vergunningsaspecten verwijst ze eveneens naar de gedachtewisseling samen met minister Zuhal.

Er werd ook een vraag gesteld over de proefstalregeling. Een mogelijke maatregel is inderdaad het stimuleren van innovatie door het toekennen van de status van proefstal aan een nieuwe staltechniek. Na het doornemen van literatuur en het

uitvoeren van verkennende proeven moeten nieuwe emissiereducerende stalsystemen op volle schaal worden uitgetest en dus ook gebouwd, zodat de performantie en de emissiereductie kunnen worden gemeten. Dat behoort tot de bevoegdheden van minister Zuhal Demir. Het is de bedoeling om via de wetenschappelijke commissie de status van proefstal te laten toekennen door de minister, samen met een voorlopige emissiefactor. De vergunde en gebouwde stal met status van proefstal wordt na ingebruikname geëvalueerd met een toetsing van de vooraf toegekende emissiefactor aan de werkelijke prestaties van de staltechniek. Bij een positieve evaluatie kan de techniek erkend worden. Bij een negatieve evaluatie behoudt de gebouwde stal zijn status en zijn vooraf toegekende emissiefactor maar is het niet mogelijk om nog nieuwe stallen te vergunnen of te bouwen met die techniek.

8. Rode/oranje bedrijven/NER's

Er werden ook enkele schriftelijke vragen gesteld over de rode en oranje bedrijven. De rode bedrijven bevinden zich relatief meer in de provincies Limburg (14) en Antwerpen (10). In de provincies West-Vlaanderen (5), Oost-Vlaanderen (6) en Vlaams-Brabant (5) zijn er relatief minder rode exploitaties. Voor ongeveer de helft zijn het exploitaties met rundvee, voor ongeveer 30 procent met varkens en voor ongeveer 20 procent met pluimvee. Er is één biologisch bedrijf betrokken. Bij de 40 rode bedrijven zijn er 16 varkensbedrijven en 2 gemende bedrijven met varkens. De minister vraagt met klem om de term vervuilend niet meer te gebruiken voor een rood bedrijf. Daar worden nodeloos mensen mee geschoffeerd. Rode bedrijven zijn bedrijven met een zware impact op een nabijgelegen habitat, maar dat heeft op zich niets te maken met vervuiling, wel met gevoelige natuur in de buurt.

De oranje exploitaties bevinden zich relatief meer in de provincies Limburg (23 procent van de bedrijven) en Antwerpen (27 procent). In de provincies West-Vlaanderen (19 procent), Oost-Vlaanderen (19 procent) en Vlaams-Brabant (12 procent) zijn er relatief minder oranje exploitaties. Voor de helft zijn het exploitaties met rundvee, voor 24 procent met varkens en voor 10 procent met pluimvee. Er zijn 8 biologische bedrijven betrokken.

Er zijn een vijftigtal donkeroranje varkenshouders. Daarvan zijn er veertig gespecialiseerd in varkens. Het aantal varkens op de rode exploitaties bedraagt 0,56 procent van het aantal varkens in Vlaanderen. Het aantal varkens op de donkeroranje bedrijven bedraagt 1,8 procent van het aantal varkens in Vlaanderen.

Wat de afroming van de slapende NER betreft, is het zo dat het om een eenmalige afroming gaat en dat de slapende NER bij landbouwers die de laatste vijf jaar geïnvesteerd hebben, niet geannuleerd worden. Voor deze groep is er een aparte regeling. Die landbouwers zijn aan het investeren en hebben mogelijks hun NER nog niet volledig ingevuld met dieren. Daardoor zouden bij die landbouwers onterecht NER worden afgeroomd. Landbouwers zullen ook bezwaar kunnen indienen vanwege overmacht. Brand en ziektes zijn voorbeelden van overmachtsituaties. Redenen van economische aard worden niet beschouwd als overmacht.

9. Tot slot

Er werd een zeer moeilijke beslissing genomen. Minister Hilde Crevits heeft er begrip voor dat individuele landbouwersgezinnen dit als een vorm van contractbreuk ervaren. Het is nu aan de overheid om in het begeleidende traject zo goed als mogelijk mee te werken aan een werkbare oplossing, voor alle partijen.

De acties van onder meer Groene Kring zijn begrijpelijk: achter elk bedrijf gaat een verhaal en een familie schuil. De minister is altijd bereid om rond de tafel te zitten en te bekijken op welke manier de genomen beslissingen uitgevoerd kunnen worden. De gehele regering zal dat overigens moeten doen. Daarom is de minister

gisteren ook ingegaan op de uitnodiging van Groene Kring. Ze begrijpt dat de landbouwsector zich meer geviseerd voelt in de PAS-beslissing, aangezien de maatregelen hoofdzakelijk betrekking hebben op de ammoniakuitstoot. De andere sectoren hebben inspanningen opgelegd gekregen via het luchtbeleidsplan dat veeleer op de stikstofoxiden inwerkt en moeten nu ook nog rekening houden met verstrengingen. De vragen over het vergunningenkader zal bevoegd minister van Omgeving Zuhal Demir beantwoorden.

Het is nog te vroeg om te spreken van een verloren generatie, meent de minister. Dat is een onderschatting van de inventiviteit en veerkracht van zowel de jonge als de oudere landbouwers. Het is wel belangrijk om te beseffen dat bepaalde beslissingen genomen moesten worden om de toekomst niet op de helling te zetten.

De minister volgt zeer nauwlettend de impact van de oorlog in Oekraïne op de landbouwsector. Oekraïne is een zeer belangrijke partner voor de voeding voor mens en dier. De minister is bezorgd daarover. Het toont eens te meer dat Vlaanderen zijn afhankelijkheid van het buitenland voor bepaalde aspecten de komende jaren kleiner moet proberen te maken. Dat kan opportuniteiten bieden voor de landbouwsector.

II. Bespreking

1. Joris Nachtergaele

Het stikstofakkoord is vanuit landbouwperspectief geen akkoord om blij van te worden, zegt *Joris Nachtergaele*. Toch feliciteert hij de minister met het akkoord omdat het van politieke moed getuigt en het rechtszekerheid biedt voor zowel landbouw als industrie. Er worden stevige maar duidelijke inspanningen gevraagd. Hij rekent erop dat de modaliteiten van het akkoord op een correcte en menselijke manier worden uitgevoerd. Het is belangrijk dat de politiek na de uitvoering van het akkoord werkt aan een positief toekomstperspectief voor de landbouwsector, na een al te lang negatief verhaal. Met de verdienwijzer van ILVO werd al een eerste stap in die richting gezet. Het huidige duidelijke stikstofkader moet aangewend worden om dergelijke tools verder uit te werken. Plant de minister naast het flankerend beleid bij het akkoord andere beleidsinitiatieven om de negatieve financiële gevolgen van het stikstofakkoord te dempen en de landbouwers te begeleiden naar meer duurzame economische verdienmodellen?

2. Joke Schauvliege

Joke Schauvliege deelt de bezorgdheid van de minister over de implementatie van het akkoord en de toekomst van de landbouw. Er wordt vaak verwezen naar enerzijds Omgeving en anderzijds Landbouw. Nauwe samenwerking is onvermijdelijk. Het is positief dat er in het Departement Landbouw een soort crisismanager wordt aangesteld. Het lid twijfelt er niet aan dat de betrokkene dat uitstekend zal doen, maar goede samenwerking met de VLM en de diensten van Omgeving zal sowieso noodzakelijk zijn. Hoe zal dat concreet vorm krijgen? Komt er regelmatig overleg? Komt er een taskforce?

3. Ludwig Vandenhove

Ludwig Vandenhove stelt vast dat de minister nooit antwoordt op de vraag over het al dan niet reduceren van landbouwbedrijven. De minister vindt dat de sector dat zelf moet bepalen, dat de overheid niets moet opleggen. Bij acties van de Boerenbond waar de minister of haar partij op aanwezig is, worden er wel cijfers genoemd. In Het Belang van Limburg van 9 maart 2022 leest hij bijvoorbeeld de cijfers die de sector opsomt voor Limburg. Blijft de minister bij haar stelling dat het probleem zal worden opgelost zonder dat er minder bedrijven zullen zijn? Het

zou van enige duidelijkheid en eerlijkheid ten opzichte van de sector getuigen als er aantallen op geplakt worden. Nu wordt men om de oren geslagen met cijfers die verschillen afhankelijk van de bron. Als men een reductie van bedrijven blijft ontkennen, is er volgens Ludwig Vandenhove politiek geen akkoord. Met de toenemende acties die gepaard gaan met steeds extremere uitspraken, vraagt het lid zich af of er wel een akkoord is.

4. Chris Steenwegen

Chris Steenwegen stelt vast dat de minister niet heeft geantwoord op een aantal specifieke schriftelijke vragen. Misschien zijn ze nogal technisch van aard en kan hij ze op een later moment nog stellen.

De meeste AEA-systemen zijn niet in staat om 60 procent reductie te realiseren. Het gaat vaak over 15, 20, 25 procent reductie. Ze worden vrijgesteld van bijkomende maatregelen maar ze realiseren niet de 60 procent reductie die gevraagd wordt voor de nieuwe investeringen. Leidt dat niet tot een ongelijkheid die juridisch aangevochten kan worden?

De minister zegt dat luchtwassers een verwijderingsrendement van 95 procent kunnen halen. Chris Steenwegen raadt de minister aan om de literatuur daarover door te nemen. 95 procent is een sterke overdrijving. De spreker hoopt dat de luchtwassers een rendement van 60 procent kunnen halen maar ook dat is niet zeker.

De spreker sluit zich verder aan bij Ludwig Vandenhove. Wat betekent dit akkoord nu voor de toekomst van de varkens- en pluimveehouderij? Hoe zal die op basis van dit akkoord evolueren? Is er een impactstudie gemaakt? De minister zei dat er een aantal socio-economische achterliggende studies werden gemaakt door het eigen departement en door betrokken partijen uit de industrie zelf. Die studies zijn waarschijnlijk alarmerend over de gevolgen maar het is ook belangrijk om een idee te hebben van de reële impact. Nu wordt men om de oren geslagen met allerlei rampscenario's, maar zijn er cijfers? Waarop heeft de regering zich gebaseerd? Hoeveel bedrijven zullen de impact voelen? Het lid vraagt dat het Vlaams Parlement zou kunnen beschikken over de achterliggende cijfers en studies vanuit het departement.

De minister heeft iets, maar ook niets gezegd. Bij welke stal- of bedrijfsgrootte, zowel voor varkenshouderij als voor pluimveehouderij, is het financieel haalbaar om de nodige investeringen te doen? Wat betekent het voor een bedrijf naargelang de schaalgrootte? Kan de minister die gegevens beter toelichten? Welke parameters worden gebruikt om dat te berekenen, in de wetenschap dat dit sterk afhangt van de prijsvorming?

Voor de sanering wordt er uitgegaan van reductiedoelstellingen op sectorniveau. Wat is de nulmeting en hoe is die tot stand gekomen? Heeft men een correct beeld van de emissies van de verschillende sectoren en waarop zijn die gebaseerd? Zoals bekend is dat een pijnpunt.

Wat gebeurt er als men niet in staat is om tegen 2030 de reductie van 60 procent voor nieuwe stallen voor varkens- en pluimveehouderijen te realiseren? Daar kunnen allerlei redenen voor zijn: financiële redenen, de markt, slechte prijzen enzovoort. Zal men die bedrijven dan sluiten of worden ze dan verplicht om die investeringen te doen? Hoe zal men vermijden dat investeringen, zwaar ondersteund door de Vlaamse overheid en met de nadruk nog meer dan voorheen op de veehouderij, die veehouderij naderhand in moeilijkheden brengen? Dat gebeurt nu ook: de varkenshouderij vraagt nu om een uitkoop omdat men het financieel niet meer haalt. Werden daarover afspraken gemaakt? Hoe zal men vermijden dat varkenshouderijen of andere bedrijven, hoewel zwaar ondersteund door de Vlaamse overheid, toch niet in staat zijn het hoofd boven water te houden in de volatiele wereldmarkt?

Van de melkveehouderij wordt een reductie verwacht van ongeveer 23 procent. Dat heeft natuurlijk te maken met de enorme groei de laatste jaren van de melkveestapel sinds de afschaffing van het quotum en door de grote stallen, vaak van buitenlandse investeerders. Ook hier rijst de vraag wat de impact op die sector zal zijn. Zullen die bedrijven kunnen overleven? Hoe zal men op sectorniveau te werk gaan? In het reductiepercentage zouden de reducties van de bestaande AEA-stallen meegenomen worden. Welk aandeel van die 23 procent is dan nu al gerealiseerd? Wat moet er bijkomend gerealiseerd worden?

Bij de eerdere warme sanering kon wie in de uitkoopregeling stapte niet direct opnieuw een bedrijf starten, de sperperiode was toen tien jaar. Werden daar afspraken over gemaakt? Chris Steenwegen heeft daar niets over gelezen in de conceptnota. Men moet vermijden dat wie zich laat uitkopen door de overheid daarna opnieuw een bedrijvigheid opstart.

Er is een correctiemechanisme voor de bestaande biologische bedrijven. De conceptnota vermeldt dat nieuwe biolandbouwbedrijven voor hun inplanting zullen worden beoordeeld volgens het generieke kader. Wat houdt dat in? Vallen zij dan niet meer onder dat correctiemechanisme?

Chris Steenwegen hoopt dat in deze commissie nog experten gehoord worden over de juridische zekerheid. Er wordt heel wat van de sector gevraagd, dus moeten de maatregelen juridisch sluitend zijn. De Groenfractie heeft daarover nog twijfels.

In de conceptnota is een tabel opgenomen met de te verwachten aandelen in de reductiepercentages. Bijna de helft wordt verwacht van AEA-stalsystemen: 45 procent. Stopzetting zou 19 procent opleveren, de maatregelen van het luchtbeleidsplan MAP 6 17 procent en business as usual 9 procent. De minister heeft zelf gezegd dat niet geweten is wat de impact zal zijn of hoeveel bedrijven zullen instappen. Hoe is men dan aan die percentages gekomen? Hij kan zich voorstellen dat stopzetting een raming is, maar business as usual heeft de laatste tien à vijftien jaar amper iets opgeleverd. 9 procent is dan een optimistische verwachting. Als de ramingen er ver naast zitten, zal de doelstelling niet gehaald worden.

Zoals Joris Nachtergaele aangaf, is het inderdaad belangrijk dat het debat over de toekomst van de veehouderij wordt gevoerd.

De minister heeft gewezen op de linken met het GLB Strategisch Plan 2023-2027 en met de Green Deal. Het op elkaar afstemmen van de verschillende plannen moet een aandachtspunt zijn. Daarmee wordt er tegelijk ook voor gezorgd dat het GLB Strategisch Plan 2023-2027 in de juiste richting gaat.

Het is zeer positief dat er aandacht gaat naar de begeleiding van landbouwers die hun bedrijfsvoering willen aanpassen. Die begeleiding moet dan ook echt aandacht hebben voor een goed toekomstperspectief voor die bedrijven. Vandaag is die begeleiding en advisering nogal eenzijdig en gericht op groei. Ondertussen zijn de geesten rijp voor verschillende modellen naast elkaar. Hoe wordt gegarandeerd dat die verschillende pistes op een evenwaardige manier worden meegegeven en dat de mogelijke opportuniteiten volop geëxploreerd worden? Rekening houdend met het GLB, de Green Deal en andere milieu-uitdagingen moet dat een aandachtspunt zijn.

5. Steven Coenegrachts

Steven Coenegrachts sluit zich aan bij Joris Nachtergaele: het is geen akkoord waarvoor hij een staande ovatie verwacht – dat zou ook ongepast zijn. Het is een moeilijk evenwicht geworden tussen zeer veel belangen. Hij feliciteert de minister en de Vlaamse Regering omdat heel wat eigen stellingen werden overstegen om tot een werkbaar kader te komen. Begrijpelijkerwijze komt dit akkoord hard aan

in de landbouwsector. De landbouwers voelen zich getroffen in de wijze waarop ze al heel lang een bedrijf runnen. Jonge landbouwers zijn ingestapt in een beroep volgens een bepaald kader en dat kader wordt nu aangepast. Met de begeleidende maatregelen bij dit akkoord probeert het beleid daaraan tegemoet te komen. Desalniettemin zal het akkoord een belangrijke impact hebben op de sector.

Nu komen er heel wat praktische vragen naar boven. Het is essentieel dat het departement in overleg gaat met de sector om de praktijk aan te voelen en waar nodig de regels aan te passen. Ook het flankerend beleid moet duidelijk aan de sector gecommuniceerd worden. Het lid merkt dat daar nog heel veel onduidelijkheid over bestaat, wat tot onvrede leidt. Hoe worden al die maatregelen zo snel mogelijk gecommuniceerd?

De oorlog in Oekraïne zorgt inderdaad voor een bijkomende uitdaging. De graanschuur van Europa staat in brand. De voedselstrategie zal daaraan aangepast moeten worden. Die aanpassing betekent zowel een uitdaging als een nieuwe opportuniteit voor de Vlaamse landbouwsector. Hij hoopt dat samen een nieuw toekomstperspectief voor de landbouwers kan worden uitgedragen. Hij wijst op het belang van kwalitatief geproduceerd voedsel op eigen grondgebied voor de eigen inwoners. Niet alleen op het vlak van energie is het belangrijk onafhankelijk te zijn van het buitenland. De landbouwers verdienen daarom waardering en respect en vooral ondersteuning om dat te realiseren.

6. Leo Pieters

Leo Pieters kan met veel vragen van de andere sprekers akkoord gaan. Het gaat hier over een conceptnota van de regering, dus vers van de tekentafel en theoretisch.

Hij begrijpt dat er richtdata worden vooropgesteld. Maar nu al worden metingen in vraag gesteld. Investeringen in een landbouwbedrijf gaan over een miljoen euro of meer. Dat moet cent per cent terugverdiend worden. Zullen bedrijven die de voorbije jaren geïnvesteerd hebben er met de termijnen in deze conceptnota (20-25, 20-30 jaar) aan uit geraken? Als ze niet kiezen voor een warme sanering en toch willen doorgaan, welk perspectief hebben ze dan? Het lid hoopt dat de juridische onderbouw er effectief zal zijn voor de goedkeuring van het ontwerp van decreet. Hoe kunnen ze met hun investering verdergaan wetende dat ze in 2025 of 2030 niet halen wat opgelegd wordt? Dan hangt het nog af van het soort meting dat wordt uitgevoerd. Als ze uiteindelijk toch verplicht worden om te sluiten, welke maatregelen staan daar dan tegenover? Ook de prijsconcurrentie is een onbekende factor. Krijgen de landbouwers, in dit geval de veehouders, garantie op een inkomen? De distributiebedrijven halen het verwerkte vlees in het buitenland omdat het goedkoper is. Welke maatregelen worden daartegenover geplaatst?

Hoe warm zal de sanering zijn? Door een warme sanering in Nederland zijn er bedrijven over de grens naar Vlaanderen getrokken. Hier hebben ze misschien subsidies gekregen en zullen ze nu ook nog eens kunnen gebruikmaken van een warme sanering. Hoe zal men daarmee omgaan? Er moet vermeden worden dat die grote bedrijven een tweede keer langs de kassa gaan.

In welke mate zal de begeleiding dezelfde zijn als bij de vorige sanering? Welke richting wil men daarmee uitgaan? Veel flankerende maatregelen zijn nu niet duidelijk.

7. Jo Brouns

Volgens *Jo Brouns* toont de landbouwsector al jaren heel veel veerkracht. De huidige slag is echter bijzonder hard. De inspanningen die nu van de sector gevraagd worden, kennen hun voorgaande niet. Men moet nu de focus leggen op degenen die wel nog willen werken aan een duurzame toekomst, namelijk de jonge boeren.

Zij moeten daarvoor eerlijke kansen en perspectief krijgen. De regering moet die boodschap duidelijk meegeven. Er zijn momenteel nog heel veel zorgen die zo snel mogelijk uit de wereld geholpen moeten worden. De begeleiding is dus van primordiaal belang.

Een aantal zaken werd ook positief onthaald, hoe moeilijk ze ook zijn. Maar hij wil ook de bezorgdheden van de sector hier delen. Varkenshouderijen blijven bijvoorbeeld vaak met schulden achter, ook na een goede opkoopregeling voor hun bedrijf. Banken zijn niet altijd de meest gemakkelijke partner, zij gaan bijvoorbeeld niet altijd mee in versnelde afbetalingen. Ook fiscaliteit is belangrijk. Als men wordt uitbetaald kan het niet zijn dat de fiscus nog eens langskomt. Zijn de impactscores zoals ze vandaag in de PAS-brief staan, nog actueel? Voorts kan het niet de bedoeling zijn dat VLIF-steun terugbetaald moet worden als niet langer aan de voorwaarden wordt voldaan door de nu opgelegde maatregelen. Voorts wordt gesignaleerd dat de timing voor de vergunningen die verlengd moeten worden tijdens de periode dat aan dit akkoord wordt gewerkt, namelijk anderhalf jaar, erg krap is om dat goed voor te bereiden. Tot slot is er ook onduidelijkheid over de nulbemesting en de vrijstelling van de huiskavels. Hoe ruim is een dergelijke huiskavel? Wordt dat duidelijk gedefinieerd?

8. Tinne Rombouts

Tinne Rombouts is het eens met de sprekers die verwijzen naar de veerkrachtige en duurzame landbouwsector in Vlaanderen. De landbouwsector heeft de afgelopen jaren steeds ingespeeld op permanente veranderingen. Het is een ongelooflijk innovatieve sector. De nu gevraagde maatregelen zorgen echter voor bijzonder grote bezorgdheden bij heel wat bedrijven en gezinnen.

De cd&v-fractie heeft respect voor land- en tuinbouwers en hun gezinnen, die dag en nacht wroeten om kwaliteitsvol, gezond voedsel te produceren. De minister stelt alles in het werk om dat respect af te dwingen en er oog voor te hebben in het taalgebruik. Het lid betreurt ten zeerste dat dat nog niet geïntegreerd is in de gehele regering, en zeker niet in de administraties. Ze verwijst daarbij naar officiële communicatie op de website van het Departement Omgeving. In die overheidscommunicatie worden de piekbelasters vertaald als de meest vervuilende bedrijven. Als men correct naar het dossier kijkt, weet men dat dat niet klopt. Het gaat over een bedrijf dat toevallig door zijn ligging dicht bij een beschermde zone een hogere impactscore kan hebben en daardoor vanuit de Vlaamse overheid gevraagd wordt om plaats te ruimen voor andere doelen. Ze vraagt om op zeer korte tijd komaf te maken met dergelijke communicatie en alle betrokkenen bewust te maken van het effect ervan.

Zo wordt er ook gecommuniceerd dat de veestapel moet verminderen. Ook die communicatie is misleidend. De conceptnota stelt immers duidelijk dat het gaat om een vrijwillige uitkoopregeling en dat er een mogelijke verwachte impact is, maar dat er geen verplichtingen tegenover staan, uitgezonderd voor de grote bedrijven. Het is essentieel om in een dergelijk gevoelig dossier mensen correct te informeren. Het lid vraagt die communicatie genuanceerd bij te sturen.

Tinne Rombouts hoopt dat de veelheid aan praktische vragen en antwoorden verzameld kunnen worden. Hier wil ze even stilstaan bij een aantal specifieke bedrijven die in de conceptnota benoemd worden. De rode bedrijven hebben hun lot via de media vernomen. Het is belangrijk om snel met hen in overleg te gaan. Concreet vraagt het lid of ze ondertussen gecontacteerd werden. Bepaalde bedrijven hebben zelf telefonisch contact opgenomen met de VLM, maar konden geen bevestiging krijgen of ze al dan niet als een rood bedrijf beschouwd worden.

Ook voor de donkeroranje bedrijven worden extra maatregelen voorzien. Zijn die bedrijven daarvan op de hoogte of kunnen ze zelf de impactscore berekenen? Wordt de impactscore berekend op de gealloceerde doelstellingen of op basis van de zoekzones? Dat zou betekenen dat daar ook nog marge op zit. Of is dat ondertussen volledig uitgezuiverd?

Wat de mestverwerkende bedrijven betreft, is er enerzijds sprake van de grootste installaties die 89-90 procent vertegenwoordigen van de emissies, die 30 procent reductie moeten realiseren. Wat verder in de nota is er anderzijds sprake van de mestverwerkingsinstallaties met de grootste impactscores die 30 procent reductie moeten realiseren. Weten de mestverwerkende bedrijven wie men voor ogen heeft en wie niet? Begrijpt het lid het goed dat er geen flankerend beleid is voor de mestverwerkende bedrijven? Of wordt dat nog uitgewerkt?

De minister heeft aangegeven dat het pakket maatregelen naar openbaar onderzoek gaat. Kan de minister duidelijkheid geven over welke concrete maatregelen het gaat en over de timing?

De uitkoopregeling in het kader van het crisisplan voor de varkenshouderij wordt nu meegenomen in dit maatregelenpakket. Er was vooropgesteld om de uitkoopregeling nog dit jaar open te stellen. Kan de minister de timing verduidelijken? Moet dat een onderdeel zijn van het maatregelenpakket voor stikstof? De sector heeft bij de voorstelling van het crisisplan in deze commissie expliciet gevraagd om de uitkoopregeling te voorzien vóór een eventuele stikstofregeling omdat dat nu eenmaal tijd vraagt. Omgekeerd zijn de druk en de crisis in de varkenssector zeker niet verminderd. Ondanks de geringe prijsstijging blijft de prijs onder de kostprijs. De crisis in Oekraïne zal zeker niet in het voordeel van de sector zijn. Vandaar de vraag of de uitkoopregeling spoedig kan worden opengesteld.

Van de varkenssector wordt er 60 procent reductie verwacht op stalniveau. Dat wordt als bijzonder zwaar ervaren. De sector, waar grote inspanningen van verwacht worden, beschikt niet direct over de budgettaire ruimte om dat allemaal te realiseren. Dat signaal krijgt Tinne Rombouts ook van zeer goede bedrijfsleiders, die hun bedrijf op punt hadden staan. Toch twijfelen ze over de haalbaarheid van de nieuwe inspanningen. De internationale situatie maakt het alleen maar penibeler.

Het lid veronderstelt dat ze haar schriftelijke vragen over theoretische modelleringen, het werken met de KDW, het al of niet meerekenen van bepaalde bronnen of de haalbaarheid van bepaalde doelstellingen met minister Zuhal Demir moet bespreken. Die thema's vormen de basis voor de beslissing tot een dergelijk zwaar maatregelenpakket. De vragen die daarover leven getuigen niet van vertrouwen in de toekomst. Mensen van ANB of INBO stellen bijvoorbeeld al dat de KDW's nog te hoog zijn, of dat over vijf jaar al de volgende stop komt. Als men geen perspectief van vertrouwen en zekerheid voor de toekomst geeft aan ondernemers, zullen er geen ondernemers meer zijn. Het lid begrijpt de boodschap van de jonge landbouwers dus zeer goed. De overheid moet goed naar die bezorgdheden luisteren.

Het lid heeft om die reden tijdens het actualiteitsdebat expliciet gevraagd naar de socio-economische doorrekening van het maatregelenpakket. Het gaat daarbij ook over de onrechtstreekse doorrekening. De minister stelt dat het misschien te vroeg is om vast te stellen dat er geen overnemers meer gevonden worden in de toekomst. Maar als dat moment aangebroken is, is het te laat. Er werden de afgelopen jaren al ettelijke debatten gehouden over de wijze waarop de verjonging en de overname gestimuleerd kunnen worden. De uitdaging wordt met dit maatregelenpakket alleen maar groter. Welke timing ziet de minister om die doorrekening te kunnen realiseren?

De minister heeft zelf de link gelegd naar de strategische voedselvoorziening. De energiecrisis heeft bewezen dat een dergelijke crisis niet onmogelijk is. Het lid hoopt dat de volgende crisis geen voedselcrisis wordt.

Overleg is inderdaad cruciaal om alle fundamentele en praktische knelpunten meer in kaart te brengen. Ze betreurt de andere boodschappen die 'de andere sprekers geven. Ze rekent op inspanningen van de gehele Vlaamse Regering om het overleg waar te maken.

Tot slot stelt Tinne Rombouts te begrijpen dat de intendant alle vrijheid krijgt om de problematiek van het Turnhouts Vennengebied in kaart te brengen. De landbouwers op het terrein ervaren net daar alle onzekerheid. De KDW ligt daar dermate laag voor specifieke doelen. Daar kunnen veel vragen bij gesteld worden: is het haalbaar om die natuurdoelstellingen effectief te halen in dat gebied, en meer algemeen in Vlaanderen, het meest verstedelijkte gebied? Natuurdoelstellingen zijn belangrijk maar er moet plaats worden gemaakt voor iedereen in de samenleving.

9. Arnout Coel

Arnout Coel heeft heel veel begrip voor de individuele landbouwer die het gevoel heeft dat er met het stikstofakkoord een hamer op zijn hoofd is terechtgekomen. De jonge boeren hebben het gevoel dat hen alle perspectief is ontnomen en spreken van een verloren generatie. De Vlaamse Regering zal er echter alles aan doen om ook deze generatie perspectief te bieden en dat stemt het lid optimistisch.

Men moet er zich echter ook voor behoeden dat er geen vals gevoel van perspectief wordt gegeven. Hij stelt vast dat een belangrijke sectororganisatie massaal mobiliseert met forse bewoordingen die sterk gelijken op degene die zeven jaar geleden werden gehanteerd bij het toenmalige voorlopige kader. Ondanks de onhoudbare situatie werden er bovendien de jaren nadien nog steeds vergunningen uitgereikt. In die periode gaf de Vlaamse overheid ook nog steun om bepaalde investeringen te doen. Zeven jaar later staan die investeringen terug op de helling en blijkt een aantal vergunningen niet zo duurzaam te zijn. Men moet dus oppassen dat men in het kader van dit akkoord niet opnieuw investeert in zaken die na enkele jaren opnieuw in vraag gesteld moeten worden.

De spreker concludeert dat men de sector er geen plezier mee doet om na het doorhakken van deze moeilijke knoop opnieuw achteruit te krabbelen. Integendeel, dit akkoord moet samen met de sector op een menselijke manier worden uitgerold en de beleidsmakers moeten dit akkoord gezamenlijk durven uitdragen. Het is daarbij de taak van de minister van Landbouw om het pad uit te tekenen en de jonge boeren opnieuw een perspectief te bieden.

10. Bart Dochy

Bart Dochy stelt vast dat iedereen voor duidelijkheid pleit. De bedrijven weten vandaag echter niet of ze rood zijn of niet, hoewel de foto van 2015 zogezegd de referentie zou zijn. De minister noemt bovendien een aantal cijfers maar de mensen zelf zijn daar niet van op de hoogte. Begeleiding wordt dus bijzonder belangrijk; het is een rode draad in alle tussenkomsten.

Riccy Focke, aangesteld als transitiemanager, is bovendien zeer alert want hij heeft vastgesteld dat in de communicatie van het Vlaams Parlement over deze gedachtewisseling zelf sprake is van de veertig meest vervuilende bedrijven. De spreker zal dit laten corrigeren.

Bart Dochy vindt het belangrijk om ook naar Nederland te kijken voor een gemeenschappelijke markt op termijn, met de Nederlandse technieken. Het is dan wel een

bevoegdheid van minister Zuhal Demir, maar het zal een gezamenlijke aanpak vergen aangezien ook de diensten van ILVO en dergelijke sterk betrokken zijn. Het efficiënt gebruik op termijn van subsidies is belangrijk.

11. Minister Hilde Crevits

Dat de jonge landbouwers weinig perspectief op groei zien, kan minister *Hilde Crevits* alleen maar bevestigen. Er is vandaag te weinig perspectief op groei in het akkoord. Het stikstofbad moet bijgevolg naar omlaag, maar voorlopig kan de overheid geen beloftes doen over hoeveel groei er mogelijk is. Jonge landbouwers die een bedrijf willen overnemen, waarop dikwijls leningen rusten, moeten zelfs met 65 procent steun van de Vlaamse overheid om de stallen emissiearm te maken, de resterende 35 procent nog zelf financieren. Daar krijgen ze vermoedelijk moeilijk nieuwe leningen voor. Ook gemengde bedrijven zitten met vragen. Deze bezorgdheden moet de overheid met veel empathie benaderen en men moet concreet bekijken hoe men de landbouwers mee aan boord houdt.

De diensten van minister Zuhal Demir berekenen de impactscores. Ook de persoonlijke benadering van de rode bedrijven behoort tot de bevoegdheid van de minister van Omgeving. Er zal op de best mogelijke wijze samengewerkt worden. Er wordt een gezamenlijke taskforce opgericht maar iedereen zal ook zijn taak krijgen. De minister heeft Riccy Focke aangesteld om vragen van bedrijven te beantwoorden. Over de impactscores zal op relatief korte termijn duidelijkheid komen.

Het klopt dat er ook opportuniteiten aan het stikstofakkoord vastzitten. De minister verwijst naar de Vlaamse eiwitstrategie, de voedselstrategie die in opmaak is en het nieuwe GLB dat zeer stimulerende beleidsmaatregelen bevat. Maar eerst moet men nu door een rouwfase. Het is belangrijk het gesprek nu intens met alle landbouwers en landbouworganisaties te voeren.

De overbruggingslening staat momenteel open voor land- en tuinbouwers. De minister bekijkt ook de mogelijkheden om als overheid bij de bank borg te staan als het past in een totaalplan.

Goede samenwerking tussen Landbouw en Omgeving is inderdaad onontbeerlijk. De landbouwers hebben recht op administraties die zeer goed samenwerken. Minister Hilde Crevits heeft aan minister Zuhal Demir voorgesteld om een ambtelijke stuurgroep op te richten waarin zowel de departementen Omgeving als Landbouw betrokken worden. Onmiddellijk na het akkoord heeft de secretaris-generaal van het Departement Landbouw contact opgenomen met de VLM om afspraken te maken. Ze hebben al een paar keer samengezeten om alle te ondernemen acties uit te rollen.

De Vooruitfractie heeft samen met de Groenfractie tijdens het plenaire debat aangegeven dat Vlaanderen veel landbouwers verloren heeft in de voorbije decennia. De minister vindt niet dat men bedrijven moet verliezen maar wel dat de productie en de productiemethodes doorheen de tijd moeten wijzigen. De minister gaat er vanuit dat door de maatregelen de varkensstapel serieus zal dalen en dat zal ongetwijfeld gepaard gaan met een aantal stopzettingen, een daling van het aantal individuele bedrijven. Maar dat is voor haar geen doel op zich. Het gaat erom de deposities van ammoniak te doen verminderen.

Chris Steenwegen heeft terecht een hele batterij technische vragen gesteld. De minister kan er daarvan reeds een aantal beantwoorden. Het scenario voorziet in een vrijstelling van bestaande AEA-stallen, ongeacht hun rendement. Dat is meegenomen in de berekeningen door VITO. Die beleidskeuze is logisch: die landbouwers hebben al financiële inspanningen gedaan door te investeren in AEA-stallen. De regering wil niet dat ze daarvoor gestraft worden.

In de conceptnota staat duidelijk dat zo goed als alle landbouwbedrijven met een veebeslag geïmpacteerd worden maar de regering wil die impact helpen opvangen met stimulerende en ondersteunende maatregelen.

Minister Hilde Crevits heeft er geen enkel probleem mee om alle informatie, cijfers en studies te delen. Bij het openbaar onderzoek zullen ook heel wat technische documenten beschikbaar gesteld worden zoals de impact op de bedrijven. Het concrete aantal bedrijven dat zal stoppen of de impact op de andere schakels is ook afhankelijk van keuzes van de bedrijven zelf. Men kan er theoretische berekeningen over maken maar de 'proof of the pudding is in the eating'.

VITO heeft op basis van de emissiegegevens berekeningen gemaakt die ter beschikking werden gesteld door het Departement Leefmilieu. Dat zijn de cijfers waarop de minister zich gebaseerd heeft.

De melkveestapel is inderdaad gegroeid de afgelopen jaren, maar het ging vooral over een omzetting van vleesvee naar melkvee.

De minister deelt het scepticisme over innovatie niet. Het beleid legt sterk de nadruk op de vrije keuze van de individuele boer in de wijze waarop hij de doelstellingen wil bereiken. De regering wil de boeren in hun keuze ondersteunen en stelt begeleiding voor om doelstellingen te halen. Dat kan gaan om technologie maar ook om een nieuw bedrijfsmodel. Tijdens een discussie gisteren met boeren bracht de minister het dreigende tekort aan veevoeder door de oorlog in Oekraïne te berde: men moet misschien nadenken over hoe men minder afhankelijk wordt van het buitenland. De varkensboer waarmee de minister in gesprek was, reageerde geschokt. Hij vroeg of de minister beweerde dat hij zijn bedrijf nu totaal moet veranderen. Het betreft ondernemers die een bepaald plan hebben voor de komende jaren dat ze graag willen uitvoeren. Ze voelen zich aangetast in hun vrije keuze. Daarom is het zo belangrijk dat iemand werd aangesteld om met hen in overleg te gaan en om te bekijken hoe men misschien door innovatieve bedrijfsmodellen, overschakeling op biolandbouw of op nieuwe teelten enzovoort een nieuwe toekomst kan uittekenen. Ook nieuwe biologische bedrijven leiden tot bijkomende emissies. Om die reden moeten ze op dezelfde wijze beoordeeld worden als nieuwe installaties. Iets anders is uiteraard de omvorming van een bestaand bedrijf naar een biologisch bedrijf. De ramingen van de cijfers zijn opgenomen in tabellen en zijn gebaseerd op berekeningen van VITO. Ook in het scenario van business as usual verwacht men dat de emissies dalen. In nieuwe vergunningen zit er ook altijd een stuk innovatie vervat.

Snelle duidelijkheid is inderdaad cruciaal. De minister herhaalt dat alle diensten goed zullen moeten samenwerken om alle betrokken bedrijven snel te informeren en te begeleiden. Vandaar dat er in extra aanwervingen wordt voorzien. De minister beaamt de opmerking van Leo Pieters dat een aantal zaken eerst nog technisch uitgeklaard moet worden. Het dossier moet ook nog in openbaar onderzoek. Daarna moeten de resultaten van het openbaar onderzoek verwerkt worden. Pas daarna moet de voltallige Vlaamse Regering een definitieve beslissing nemen die nog in wetgeving gegoten moet worden. De minister heeft die procedure ook aan de boeren uitgelegd. Ze hebben de kans om tijdens het openbaar onderzoek hun opmerkingen te formuleren.

Zoals Jo Brouns opmerkte, zal er bij de operationalisering van het akkoord aandacht moeten zijn voor de praktijk. De individuele bedrijfscases die aan bod kwamen tijdens het gesprek met de landbouwers laten zien waar de macrobeslissing precies afgesteld zal moeten worden om helderheid te brengen. In die zin is het opportuun om inzicht te krijgen in al die individuele bedrijfssituaties.

Ten aanzien van Tinne Rombouts zegt de minister dat ze zelf reeds verwezen had naar het negatieve taalgebruik. Na die vaststelling heeft ze onmiddellijk contact opgenomen om het van de website te laten verwijderen. Momenteel is dat nog niet gebeurd.

De VLM-administratie neemt contact op met de rode bedrijven. Men heeft verzekerd dat het zo snel mogelijk zal gebeuren. In principe kan men zijn impactscore berekenen via de onlinetool van de Vlaamse overheid. Tot vandaag wordt de impactscore nog steeds berekend ten opzichte van de zoekzones, alsook ten opzichte van het actueel habitat. Daar moet ook nog finetuning gebeuren.

In de conceptnota is opgenomen dat de achttien grootste installaties voor mestverwerking een reductie van 30 procent moeten doorvoeren. Ook die bedrijven moeten snel individueel gecontacteerd worden.

Er is voorgesteld om de opkoopregeling nog dit jaar open te stellen. Daar hangt een grote Europese component aan vast. Men is nu al in overleg met de Europese Commissie om de regelgeving uit te werken overeenkomstig de reglementering over staatssteun. Het Europese kader moet gerespecteerd worden.

Minister Hilde Crevits zal contact opnemen met minister Zuhal Demir om te bekijken welke achtergrondnota's en berekeningen er extra ter beschikking gesteld kunnen worden. De minister beseft dat ze een aantal technische vragen van Chris Steenwegen niet heeft beantwoord. Ze worden verwerkt in de nota die ter inzage zal worden gelegd voor het openbaar onderzoek.

De minister concludeert dat er zware inspanningen gevraagd worden. Het is van groot belang om goed te luisteren naar de verhalen van de boeren en de organisaties. Individuele cases zijn zeer interessant om te bekijken hoe men een en ander moet finetunen, ook in functie van het openbaar onderzoek. Er zijn ook gesprekken gepland met Piet Vanthemsche, die een maximale vrijheid krijgt om in het Turnhoutse Vennengebied, waar veel jonge boeren aan de slag zijn, zijn job te kunnen aanvatten. Dat kan zodra hij een zicht heeft op de globale toestand.

12. Chris Steenwegen

Voor de vrijwillige sanering in de varkenshouderij is er nu een drempel gemaakt van 0,5 procent impactscore. *Chris Steenwegen* vraagt naar de reden daarvoor. Enerzijds is er de vraag vanuit de sector naar de sanering, anderzijds is er de stikstofproblematiek. Als men gezonde, ook jonge bedrijven zoveel mogelijk kansen wil geven om voort te doen, waarom laat men dan niet alle varkensbedrijven, ook met een lagere impact, die willen stoppen, stoppen? Dat maakt het stikstofbad minder vol en kan extra ruimte creëren voor jonge boeren.

De minister heeft niet geantwoord op de vraag naar de timing. Wat zal er precies in openbaar onderzoek gaan en wanneer? Het is belangrijk om daar zicht op te hebben.

13. Minister Hilde Crevits

Het Departement Omgeving maakt het dossier voor het openbaar onderzoek klaar, antwoordt minister *Hilde Crevits*. Daar wordt gestaag aan doorgewerkt. Het is de bedoeling om het openbaar onderzoek zo snel mogelijk op te starten, maar een precieze timing kan de minister daar niet voor geven. Voor de opkoopregeling voor varkens is het niet noodzakelijk om te wachten tot er een finaal akkoord is. Dat kan snel in de markt gezet worden. Er wordt zo vlug mogelijk gewerkt aan het definitieve kader dat in teksten gegoten moet worden met zeer veel achtergrondinformatie.

De minister begrijpt de vraag en geeft aan dat de drempel van 0,5 procent haar al veel zorgen heeft gebaard. De jonge boeren staan zeer afkerig tegenover een verlaging van die drempel. Bedrijven stopzetten met een zeer kleine impact zal niet tot een sterke vermindering van depositie op gevoelige natuur leiden. Dan worden gewoon boeren uitgekocht, wat ze een zeer slecht idee vinden. Er moet ook rekening gehouden worden met de drempels voor staatssteun die stellen dat er een rechtstreeks verband moet zijn met milieuwinsten. Er worden de meeste winsten geboekt als de bedrijven in volgorde van impact worden gerangschikt en als daarmee rekening wordt gehouden. Het betreft geen warme sanering maar een gerichte, vrijwillige opkoopregeling met milieudoelstellingen. De regering heeft absoluut de link willen maken met stikstof en met stikstofreductie. De minister is er wel van overtuigd dat dit uitvoerig in het openbaar onderzoek zal aan bod komen.

Bart DOCHY,
voorzitter

Sofie JOOSEN,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

AEA	Ammoniak-emissiearme stalsystemen
ANB	Agentschap voor Natuur en Bos
BFA	Belgian Feed Association
FEBEV	Federatie van het Belgisch Vlees
GLB	gemeenschappelijk landbouwbeleid
GVE	grootvee-eenheden
ILVO	Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek
INBO	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
KDW	kritische depositiewaarde
MAP	mestactieprogramma (ook wel: mestactieplan)
MER	milieueffectrapport
NER	nutriëntenemissierechten
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
SBZ	speciale beschermingszone
SBZ-H	speciale beschermingszone - Habitatrichtlijngebied
VEN	Vlaams Ecologisch Netwerk
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
VLIF	Vlaams Landbouwinvesteringsfonds
VLM	Vlaamse Landmaatschappij